

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری خراسان شمالی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری خراسان شمالی
نام استان:	خراسان شمالی
زمان اجرا:	۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

فهرست

۱. شناسنامه گزارش	۲
۲. مرور ادبیات موضوع	۲
۲-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری	۲
۲-۲. تعاریف	۳
۲-۳. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری	۴
۲-۴. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی	۵
۲-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری	۶
۲-۶. نتیجه‌گیری	۸
۳. نقشه استان	۹
۴. گزارش فاز یک	۹
۴-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح	۹
۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید	۹
۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان	۱۰
۴-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح	۱۰
۴-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)	۱۱
۴-۶. گالری تصاویر فاز یک	۱۲
۵. گزارش فاز دو	۱۳
۵-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان	۱۳
۵-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح	۱۴
۵-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه	۱۴
۵-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح	۱۴
۵-۵. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح	۱۴
۵-۶. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم	۱۵
۵-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)	۱۶
۶. نقشه راه تاب‌آوری محلات	۱۷
۶-۱. شهرستان بجنورد - روستای محمد علی پهلوان	۱۷
۶-۲. شهرستان بجنورد - انجمن حمایت از زندانیان	۱۹
۶-۳. شهرستان رازر و جنگلان - محله تنگه ترکمن	۲۱
۶-۴. شهرستان مانه و سملقان - آشخانه - شاه‌قلی	۲۲
۶-۵. شهرستان اسفراین - محله اتیمز	۲۳
۶-۶. شهرستان اسفراین - روستای کلاته میرزا رحیم	۲۵
۶-۷. شهرستان گرمه - محله گرمه	۲۶
۶-۸. شهرستان گرمه - محله درق	۲۷
۶-۹. شهرستان گرمه - محله ایور	۲۸
۶-۱۰. شهرستان گرمه - محله چشمه‌خان	۲۹
۶-۱۱. شهرستان شیروان - محله محمد علی جوان	۳۰
۶-۱۲. شهرستان شیروان - محله معصوم زاده	۳۱
گالری تصاویر فاز دو	۳۲
۷. نقشه تاب‌آوری استان	۳۴

فهرست جداول

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری.....	۳
جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده	۵
جدول ۴. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان.....	۱۳
جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی.....	۱۵
جدول ۵. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای محمد علی پهلوان	۱۸
جدول ۶. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در انجمن حمایت از زندانیان	۲۰
جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله اتمیز	۲۴
جدول ۸. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله گرمه	۲۶
جدول ۹. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله درق	۲۷
جدول ۱۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله محمد علی جوان	۳۰
جدول ۱۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله معصوم زاده.....	۳۱

فهرست اشکال

- شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرایند تاب‌آوری ۷
- شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور ۸
- شکل ۳. نقشه استان خراسان شمالی ۹
- شکل ۴. برنامه کارگاه ۱۰
- شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ ۱۲
- شکل ۶. نقشه گسترده‌گی فعالیت‌ها در مناطق استان ۱۳
- شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان ۱۶
- شکل ۸. سیمای روستای محمد علی پهلوان ۱۷
- شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای محمد علی پهلوان ۱۷
- شکل ۱۰. سیمای انجمن حمایت از زندانیان ۱۹
- شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در انجمن حمایت از زندانیان ۱۹
- شکل ۱۲. سیمای محله تنگه ترکمن ۲۱
- شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله تنگه ترکمن ۲۱
- شکل ۱۴. سیمای محله شاه قلی آشخانه ۲۲
- شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله شاه قلی آشخانه ۲۲
- شکل ۱۶. سیمای محله اتمیز ۲۳
- شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله اتمیز ۲۳
- شکل ۱۸. سیمای روستای کلاته میرزا رحیم ۲۵
- شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری روستای کلاته میرزا رحیم ۲۵
- شکل ۲۰. سیمای محله گرمه ۲۶
- شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله گرمه ۲۶
- شکل ۲۲. سیمای محله درق ۲۷
- شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله درق ۲۷
- شکل ۲۴. سیمای محله ایور ۲۸
- شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ایور ۲۸
- شکل ۲۶. سیمای محله چشمه خان ۲۹
- شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله چشمه خان ۲۹
- شکل ۲۸. سیمای محله محمد علی جوان ۳۰
- شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله محمد علی جوان ۳۰
- شکل ۳۰. سیمای محله معصوم زاده ۳۱
- شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله معصوم زاده ۳۱
- شکل ۳۲. گالری تصاویر فاز ۲ ۳۲
- شکل ۳۳. گالری تصاویر فاز ۲ ۳۳

دیباچه

طرح توان افزایی و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیما بین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایی و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت‌سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیل‌گران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یک پارچه سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید.

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله‌کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۲-۱. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

نویسنده	تعریف
Wildavsky (1991)	به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.
Holling et al (1995)	تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.
Horne and Orr (1998)	تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌ای طولانی از حرکت رو به پسرفت.
Mallak (1998)	تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.
Miletti (1999)	با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.
Comfort (1999)	ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.
Paton, Smith and Violanti (2000)	تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.
Cardona (2003)	ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.
Pelling (2003)	توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.
Resilience Alliance (2005)	تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرآیندها کنترل می‌شود.
UNISDR (2005)	ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها، یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (مانند: سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها، یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار، یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد. به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر ماموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل ماموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول شامل: معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم (وضع موجود)	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالی‌که دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی-اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میال و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی-اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذی‌نفع و افراد کمک می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد

پشتیبانی متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی) یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت‌کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمان‌شان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌ای اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیت‌های کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازی محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت‌شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱: ۳۶۹-۳۶۰) مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هرچند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطر (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان و فرصت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (زمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب‌پذیری را کاهش دهد)

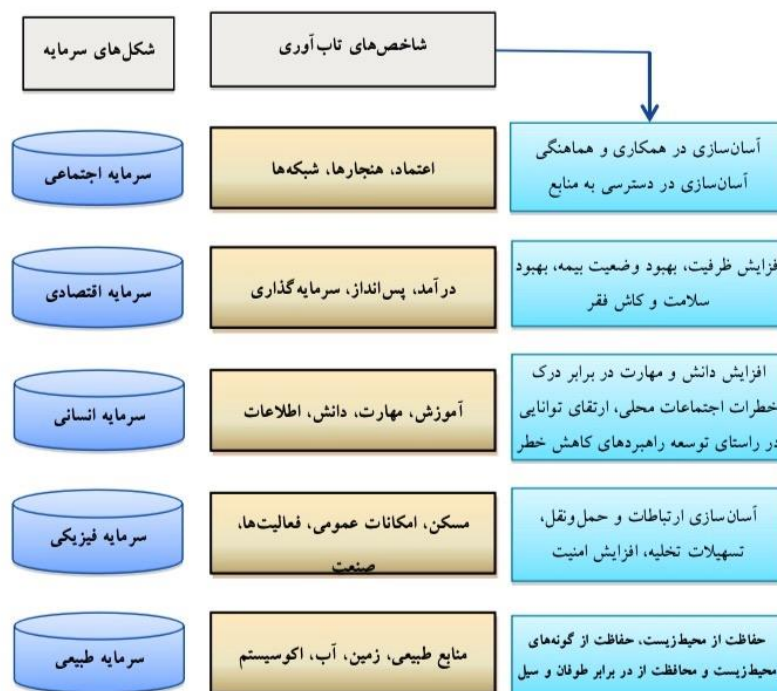
۵-۱. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار بردنانی فان بود. بعدها جیمز کلنن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳). سرمایه اجتماعی یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود. «سرمایه اجتماعی

با عضویت در گروه‌ها و انجمن‌ها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند. «پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹». پوتنام مدعی است که «شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است» (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۶: ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه تر است.» (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب آوری و بلایا پیوسته باید مورد توجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان سازی در ارتباطات و حمل و نقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند»

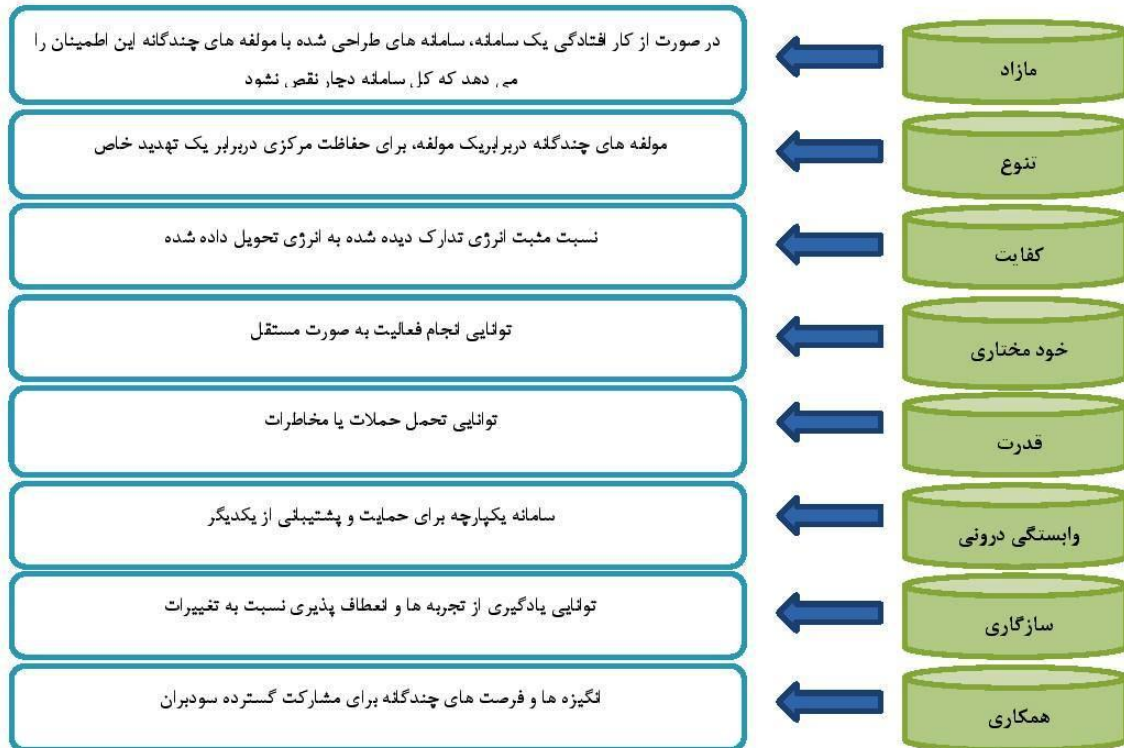
از مهمترین خصوصیات جوامع تاب آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند.

برای ایجاد جوامع تاب آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌حل‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم بندی سرمایه‌ها و نقش آنها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرآیند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچالک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریت شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلايا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۶-۱. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیت‌های فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
- تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
- و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

۲. نقشه استان

شکل ۳. نقشه استان خراسان شمالی

۳. گزارش فاز یک

۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح

شناسایی تسهیل‌گرسطح ۱ متخصص، آموزش دیده و مورد تایید معاونت امور زنان و خانواده که تسلط کافی بر موضوع داشته و سابقه همکاری با معاونت را در طرح‌های سال گذشته موضوع تاب‌آوری داشته‌اند که اسم ایشان طی هماهنگی با استان و مکاتبه از سوی معاونت امور زنان و خانواده به استان‌ها اعلام گردید و دعوت ایشان برای اجرای طرح و هماهنگی زمانی برای ارائه خدمات متناسب با طرح صورت پذیرفت. هم‌چنین هماهنگی برای برگزاری نشست توجیهی توسط دفتر امور زنان و خانواده استانداری، با حضور تسهیل‌گر سطح ۱، جهت تبیین اهداف طرح و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان، با توجه به سوابق اجرایی و گزارش‌های اجرای پروژه طی سال‌های گذشته و توجیه کارشناسان مرتبط با طرح در استانداری و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌های سطح استان انجام گردید.

سایر تجهیزات مطابق دستورالعمل ارسالی از سوی معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری و چک لیست اقلام و لوازم و الزامات برگزاری کارگاه آموزشی نیز تهیه شد (به‌طور مثال: لوازم التحریر مورد استفاده در کارگاه، مکان برگزاری، لوازم کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، پرینتر و...). امکانات صوتی و سرمایشی محل برگزاری قبل از اجرای کارگاه بازبینی و نواقص برطرف گردید.

۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید

انتخاب اساتید برای هر کدام از استان‌ها بر اساس ارزیابی‌های معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در طرح تاب‌آوری سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و با توجه به توانایی تسهیل‌گران، شناخت نسبت به اقلیم و آسیب‌های استان و تجربه موفق در همکاری با معاونت امور زنان و خانواده و باتوجه به شاخص‌های زیر صورت گرفته است.

- تخصص، مدرک تحصیلی
- فعالیت در حوزه تسهیل‌گری و فعالیتهای جماعت محر
- تسلط کامل بر آمار مسائل و آسیب‌های اجتماعی استان
- اجرای طرح‌های آموزشی و پژوهشی متعدد مرتبط در این زمینه

- تسهیل‌گر و مدرس برجسته در سطح ملی

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان
سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری، بهزیستی و فرمانداری‌های سراسر استان در بخش سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- فعال و خود انگیخته در حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی به ویژه زنان و خانواده
- فعال در سمن‌های مرتبط با دفتر امور بانوان یا مراکز مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
- اطمینان از مشارکت در اجرای مرحله‌ی دوم طرح
- توانایی تسهیل‌گری
- حداقل تحصیلات کارشناسی

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت ۵ روز • ۱۳ الی ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷	مدت زمان
• ۱۳۹۷/۲/۱۰ دفتر امور بانوان و خانواده استانداری به مدت ۱/۵ ساعت	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه‌ی فعالیت‌های اجرایی و علمی انجام شده تا برگزاری کارگاه به شرح زیر است:

- اسفند ۱۳۹۶: مشخص شدن مجری و عقد تفاهم‌نامه با مجری در سطح استان
- اسفند ۱۳۹۶: برگزاری جلسات هماهنگی مجری با مدیر کل دفتر بانوان و خانواده استانداری خراسان شمالی جهت تعیین راهبردها و سیاست‌های اجرایی طرح در استان
- فروردین ۱۳۹۷: شکل‌گیری دبیرخانه و تیم اجرایی طرح
- اردیبهشت ۱۳۹۷: برگزاری اولین جلسه‌ی توجیهی برای شرکت‌کنندگان احتمالی در کارگاه آموزشی
- خرداد ۱۳۹۷: نگارش گزارش کارگاه اول + هماهنگی با شرکت‌کنندگان در کارگاه اول برای تسهیلگری در مرحله دوم
- مرداد ۱۳۹۷: اجرای مرحله دوم طرح

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۱۴ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری محمد کاظم متولی مصلی مدت ۶ روز از تاریخ ۱۳ الی ۱۸ اردیبهشت ماه ۹۷ در سالن دانشگاه فرهنگسرای شهروند برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها، استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه‌راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث و تمرین قرار گرفت.

جدول ۳- مشخصات اعضای سازمانهای مردم‌نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدرک و رشته تحصیلی	نام سازمان ذربط	ساعات حضور در کارگاه
۱	رقیه روشندل	مددکاری اجتماعی	موسسه پرتو تدبیر اترک	۵۴
۲	محبوبه طاهری	مددکاری اجتماعی	کلینیک مددکاری اجتماعی سعادت	۵۴
۳	یسنا حیدری	مددکاری و روانشناسی	کلینیک مددکاری ترنم زندگی	۵۴
۴	الهام جعفری	ارشد مشاوره	موسسه سلامت روان مشاوره سمن گشایش	۵۴
۵	عذرا علی آبادی	کارشناس علوم اجتماعی (جامعه‌شناسی)	انجمن حمایت از زندانیان	۵۴
۶	سیمین نامجو	کارشناسی روانشناسی	موسسه تابان مهر سپید	۵۴
۷	زهرا حسن زاده	کارشناسی روانشناسی	همیاران سلامت روان فروغ زندگی اسفراین	۵۴
۸	الهام یزدان پناه	کارشناسی تاریخ	خانه کار و جوان	۵۴
۹	زینت خاک نژاد	کارشناسی روانشناسی	موسسه شکوه پرواز	۵۴
۱۰	نازنین ابراهیم ثانی	روانشناسی عمومی	راز سلامت زندگی	۵۴
۱۱	مریم امانی	روانشناسی عمومی	موسسه بهار آرامش شیروان	۵۴
۱۲	موسی الرضا امام وردی	کارشناسی مددکاری	موسسه مسافران خورشید فاروج	۵۴
۱۳	اکرم زنگویی	کارشناس ارشد بالینی	موسسه راز نگرش نو	۵۴
۱۴	فاطمه آذری سنگلی	مدیریت مالی	موسسه صبح امید و نشاط شیروان	۵۴

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۶روز (۵۴ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۱۴ سازمان مردم‌نهاد و فعال اجتماعی به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- مشارکتی بودن پروژه در محتوا و شکل
- افزایش تعامل سمن‌ها با همدیگر و با دفتر امور بانوان
- انگیزه‌ی بالای تسهیل‌گران محلی در یادگیری و تمرین تکنیک‌های تسهیل‌گری
- تنوع شرکت‌کنندگان از شهرستان‌های استان و فعال در مناطق حاشیه نشین و پراسیب

نقاط ضعف شناسایی شده تسهیلگر سطح یک:

- تعداد کم شرکت‌کنندگان
- نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:
- چالش‌های دوره قبلی برطرف شده و تمرکز بیشتری روی اجرای موثر طرح شده است
 - با توجه به اینکه طرح‌های اجتماع محور در یک بازه ۳ تا ۵ ساله بایستی پی ریزی شوند ادامه کار با راهبری معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری قابل تقدیر است

نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- مبالغ در نظر گرفته شده بسیار پایین است
- با توجه به سابقه طرح، بایستی گستره آن را در استانها افزود که امکان آن فراهم نشده است.
- برای مخاطبین دوره قبل بایستی طبق یک برنامه منسجم از سوی معاونت زنان و خانواده، بحث‌های توانمندسازی در نظر گرفته شود

سطح کلی رضایت از کارگاه

فرم‌های ارزیابی شرکت‌کنندگان در کارگاه نشان از رضایت بالای آنها از برگزاری کارگاه داشت و میزان رضایت نسبی آنها از سطح برگزاری کارگاه به طور میانگین بالای ۹۰ درصد بوده است.

۳-۶. گالری تصاویر فاز یک

شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء، تاب‌آوری اجتماعی

۴. گزارش فاز دو

۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۶. نقشه گستردگی فعالیت‌ها در مناطق استان

جدول ۳. توزیع فعالیت‌ها در مناطق استان

شهرستان	محله
بجنورد	روستای محمد علی پهلوان
بجنورد	انجمن حمایت از زندانیان
رازو جنگلان	تنگه ترکمن
مانه و سملقان	آشخانه / شاه قلی
اسفراین	روستای کلاله میرزا رحیم
اسفراین	اتیمز
گرمه	گرمه
گرمه	درق
گرمه	ایور
گرمه	چشمه خان
شیروان	معصوم زاده
شیروان	فریدون جوان

۲-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم**طرح**

- هماهنگی و برگزاری جلسه‌ای با حضور فرماندار و روسای ادارات با هدف معرفی طرح در تمامی شهرستانها
- بررسی جمعیتی و جغرافیایی مناطق شهری و حاشیه‌ای شهر با کمک کارشناس امور اجتماعی فرمانداری و با حضور معاون فرمانداری و رییس بهزیستی
- شناسایی انواع آسیب‌های اجتماعی محلات و جمع بندی آنها با توجه به اطلاعات و گزارشات فرمانداری‌ها
- انتخاب چند محله که آسیب‌های اجتماعی بالاتری داشتند و ورود به آنها جهت اجرای طرح

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی**مربوطه**

- اطلاع رسانی فراخوان در مساجد منتخب محلات آسیب خیز.
 - اطلاع رسانی در نشست‌هایی که امام جماعت و معتمدین محل با مردم داشتند.
 - استفاده از کانون‌های مساجد و پایگاه‌های بسیج جهت اطلاع رسانی.
 - ثبت نام از بین افراد شرکت کننده در نشست‌ها جهت شرکت در کارگاه‌های آموزشی.
 - تنظیم برنامه اجرایی کارگاه با نظر ثبت نام کننده‌ها در کارگاه.
 - هماهنگی با ادارات مختلف جهت استفاده از مکان‌های آنها برای اجرای کارگاه.
- ۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفوذ در میان مردم محلی**

جهت اجرای طرح

- هماهنگی با فرمانداری جهت معرفی و شناسایی افراد ذی نفوذ و معتمد.
- نشست با افراد ذی نفوذ برای معرفی طرح.
- اخذ لیست افرادی که احتمالاً بتوانند در کارگاه شرکت کنند.

۵-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
 - ارتباط با جامعه محلی، اطلاع رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
 - برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تادو ماه)
 - طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
 - ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب‌آوری استان (یک هفته)
- مقرر گردید تا ده روز بعد از اجرای کارگاه درفاز اول تسهیلگران سطح دو، برنامه اجرایی خود را طبق شیوه نامه اجرایی طرح بر مبنای ۶۰ ساعت آموزشی و توجیهی برای مردم محله بعد از مشورت و همفکری با مردم محلی تنظیم و به کارشناس فرمانداری و در نهایت به کارشناس مجری طرح خانم رسولی ارائه دهند.
- اکثر تسهیلگران با توجه به وقت آزاد شرکت کنندگان، جدول زمانبندی اجرای کارگاه را در طی ماه میارک رمضان شروع و به پایان رساندند.
- در این فاز، ۱۲ محله و روستای آسیب خیز از ۶ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۶۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، مجموعاً ۴۲۰ نفر را تحت پوشش قرار داده است.

جدول ۴. مشخصات کلاس‌های آموزشی

نام شهر / منطقه / محله	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	تعداد متریبان (زنان و خانواده‌های محلی)	عنوان ریسک یا شوک
بجنورد / روستای محمد علی پهلوان	یسنا حیدری	۶۰	۴۰	بیکاری
بجنورد / انجمن حمایت از زندانیان	عذرا علی آبادی	۶۰	۳۵	عدم مهارت کسب و کار
رازو جنگلان / تنگه ترکمن	اکرم زنگویی / آقای خلیل زاده	۶۰	۳۵	اعتیاد همسران
مانه و سملقان / آسخانه / شاه قلی	رقیه روشندل	۶۰	۳۵	خشونت
اسفراین / روستای کلاله میرزا رحیم	محبوبه طاهری	۶۰	۳۵	خشونت علیه زنان در خانواده
اسفراین / ایتیمز	محبوبه طاهری	۶۰	۴۰	خشونت و نبود امنیت
گرمه / گرمه	الهام جعفری	۶۰	۲۵	خشونت‌های ناشی از طلاق
گرمه / درق	الهام جعفری	۶۰	۳۰	خشونت‌های خانگی و خیانت
گرمه / ایور	الهام جعفری	۶۰	۳۰	خشونت‌های روانی ناشی از ادواج زودهنگام دختران
گرمه / چشمه خان	الهام جعفری	۶۰	۳۵	اعتیاد زنان
شیروان / محمد علی جوان	موسی الرضا امام وردی	۶۰	۴۵	فروش مواد و اعتیاد
شیروان / معصوم زاده	فاضله آذری	۶۰	۳۵	بیکاری زنان محلی

۶-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۲

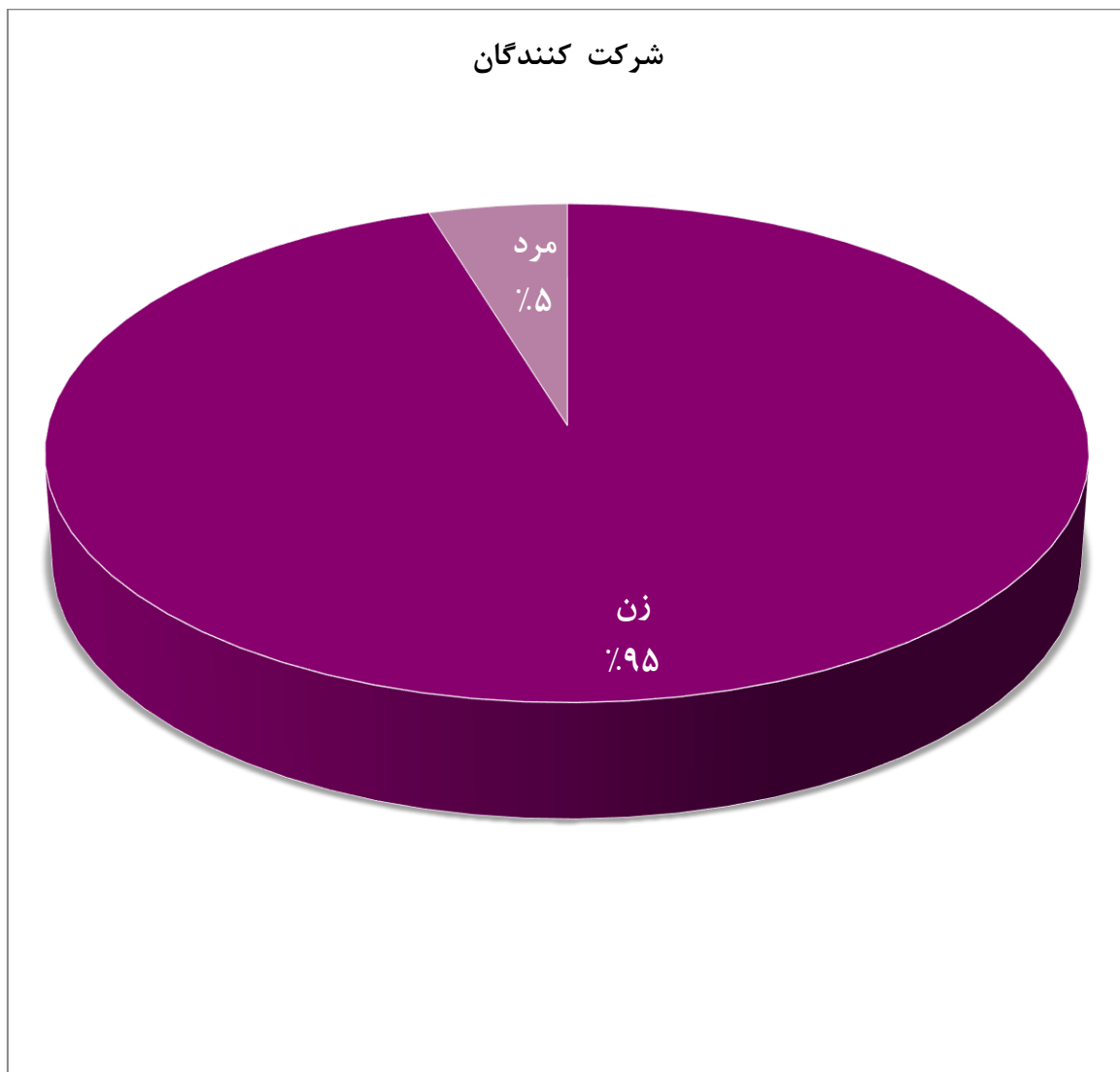
با توجه به آسیب‌های اجتماعی موجود و پیشرفت آنها که به صورت سونامی جامعه رادگیر کرده است، پیشنهاد می‌شود، دولت نقش جدی تری در رابطه با کنترل و پیشگیری داشته باشد. اجرای دوره تاب‌آوری اجتماعی در این شرایط یک اقدام خوب، اما کافی نیست. مردم در این شرایط نیاز به تغییر نگرش و کار فرهنگی عمیق دارند. قبل از اجرای طرح تاب‌آوری باید در این خصوص زمینه‌سازی کرد و در این صورت اگر این طرح به خوبی انجام شود، نقش بی‌بدیلی در کاهش آسیب‌های اجتماعی خواهد داشت. در هر صورت زمانی می‌توان گفت طرح موفق عمل کرده است که راهکارهای ارائه شده مورد توجه مسئولین باشد و بتوانند آنها را عملی سازند.

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلگر سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری

ارزیابی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت کنندگان در انتخاب و اولویت‌بندی مساله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مساله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیل‌گر سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

۴-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)

- علاقمند بودن کارشناسان طرح در دفتر امور بانوان و خانواده استانداری
 - انتخاب قشر آسیب‌پذیر به عنوان گروه هدف طرح.
 - برگزاری دوره به صورت کارگاه مشارکتی و ایجاد جذابیت در بین شرکت‌کنندگان با کارهای گروهی.
 - عدم محدودیت جنسی و سنی و تحصیلاتی و اجتماعی و ...
 - پراکندگی جغرافیایی مناسب طرح در سطح استان
 - تسهیلگران با انگیزه و جوان
- **نقاط ضعف**
- عدم حضور و همکاری بعضی از کارشناسان فرمانداریها در محلات علی‌رغم برگزاری جلسه توجیهی و آموزشی.
 - طولانی بودن ساعات آموزشی برای مردم محلی با توجه به اینکه مردم محلی برنامه زمانی مشخصی برای وقت آزاد خود ندارند و نمی‌توانند طولانی مدت برنامه تنظیم کنند.

شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت‌کنندگان

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان بجنورد - روستای محمد علی پهلوان

• سیمای محله

• روستای محمد علی پهلوان	نام محله
• زنان ساکن محله	گروه مخاطب
• بیماری	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• یسنا حیدری	نام تسهیلگران

شکل ۸. سیمای روستای محمد علی پهلوان

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای محمد علی پهلوان

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در روستای محمد علی پهلوان

جدول ۵. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در روستای محمد علی پهلوان

ظرفیت تغییر	ظرفیت انطباق	ظرفیت جذب	
	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از ظرفیت‌های محلی ماهر - داوطلب جهت آموزش اصولی به افراد - شرکت در دوره‌های آموزشی - مهارت‌های زندگی و فرزند پروری و فنی حرفه ای 	<ul style="list-style-type: none"> - کنار آمدن با دستمزد پایین - کارفرمایان کارگاه‌های داخل شهر - مهارت پایین بدلیل عدم استفاده از دوره‌های آموزشی - نداشتن سرمایه کافیرای خرید - چرخ و استفاده از چرخ امانتی - کارفرمایان - قناعت به حداقل‌ها 	شروع در کوتاه مدت
	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از تسهیلات بهزیستی، کار و رفاه اجتماعی و استانداری در جهت توسعه و تجهیز کارگاه 	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از نیروی داوطلب بازاریاب - جهت معرفی گروه و گرفتن کار - شناخت نسبت ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های خود 	شروع در میان مدت
<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء شغلی و خلاقیت افراد در برند سازی شغل - رفاه اقتصادی بیشتر خانواده - اعتماد به نفس بالاتر افراد 		<ul style="list-style-type: none"> - شرکت در گروه‌های شغلی و اجتماعی 	شروع در بلند مدت

۲-۵. شهرستان بجنورد - انجمن حمایت از زندانیان

• سیمای محله

• انجمن حمایت از زندانیان	نام محله
• همسران زندانیان	گروه مخاطب
• عدم مهارت کسب و کار	نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• عذرا علی آبادی	نام تسهیلگران

شکل ۱۰. سیمای انجمن حمایت از زندانیان

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در انجمن حمایت از زندانیان

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• عدم مهارت کسب و کار	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در انجمن حمایت از زندانیان

جدول ۶. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در انجمن حمایت از زندانیان

ظرفیت تغییر	ظرفیت انطباق	ظرفیت جذب	
-افزایش مهارت خانواده‌ها -افزایش انگیزه و عزت نفس خانواده‌ها	-آموزش به زنان تحت پوششی که مهارت نداشته اما علاقه مند به کار می‌باشند -گرفتن بودجه از سازمانهای متولی جهت تاسیس کارگاه‌ها و ابزار اشتغال	-افراد ماهر در زمینه قالی بافی، گلیم بافی، خیاطی و... -فرزندان تحصیل کرده -فرزندان پسر در سن اشتغال	شروع در کوتاه مدت
-افزایش درآمد و اشتغال پایدار خانواده‌ها	-توسعه کسب و کار خانواده‌های زندانیان	-ایجاد زیر ساخت‌های توسعه کسب و کار برای گروه هدف -خود باوری در زنان و جوانان برای مفید و موثر بودن در زندگی	شروع در میان مدت
-کاهش جرم که یکی از علل اصلی آن فقر و بیکاری است.	-فروش فرش‌ها و گلیم‌های بافته شده توسط خانواده‌های تحت پوشش و ایجاد بازار فروش	-شروع به کار خانواده‌های تحت پوشش خصوصا در زمینه قالی بافی	شروع در بلند مدت

۳-۵. شهرستان رازر و جنگلان – محله تنگه ترکمن

• سیمای محله

• محله تنگه ترکمن	نام محله
• زنان وساکنین جامعه محلی	گروه مخاطب
• اعتیاد همسران	نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• اکرم زنگویی - آقای خلیل زاده	نام تسهیلگران

شکل ۱۲. سیمای محله تنگه ترکمن

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله تنگه ترکمن

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوکی)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد همسران	• ویژه و فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت» ۲ ماه

شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله تنگه ترکمن

۵-۴. شهرستان مانه و سملقان – آبخانه – شاه قلی

• سیمای محله

شکل ۱۴. سیمای محله شاه قلی آبخانه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله شاه قلی آبخانه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ سال

شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله شاه قلی آبخانه

۵-۵. شهرستان اسفراین - محله اتیمز

• سیمای محله

شکل ۱۶. سیمای محله اتیمز

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله اتیمز

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت علیه زنان و خانواده	• ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله اتیمز

جدول ۷. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله اتمیز

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
<p>شروع در کوتاه مدت</p> <p>- سطح پایین اطلاعات ضروری - بروز مشکلات حاد تحت تاثیر نداشتن اطلاعات و آگاهی - افت کیفیت زندگی - کاهش امید به زندگی - نداشتن انگیزه تغییر و پیشرفت - نداشتن انگیزه برای بهتر کردن کیفیت</p>	<p>تلاش جهت بالابردن سطح آگاهی زنان با استفاده از ظرفیت موجود - تلاش جهت برگزاری کلاس‌های آموزشی در راستای آگاه سازی - جلب مشارکت مسئولان</p>	<p>- حضور در کلاس‌های آموزشی که در روستا برگزار می‌شود - داشتن ارتباط تلفنی و حضوری بیشتر با مسئولان محلی جهت دریافت کمک</p>
<p>شروع در میان مدت</p> <p>- معرفی منابع جهت عملی کردن برنامه‌های کمکی تدوین شده</p>	<p>- معرفی منابع و مکانات موجود که زنان روستا از آن بی اطلاع هستند - ایجاد انگیزه در تمام زنان روستا جهت تلاش برای تغییر سبک غلط زندگی - تلاش برای بازگرداندن جمع‌های دوستانه قدیمی که در حال حاضر از بین رفته است</p>	<p>- تلاش دهیار و مربیان شبکه بهداشت جهت گرفتن بودجه‌های بیشتر از فرمانداری و استان داری در زمینه‌های مختلف - برگزاری انتخابات داخلی و انتخاب نماینده فعال و باسواد برای ارتباط بیشتر با مسئولان و اعلام نیازهای زنان روستا</p>
<p>شروع در بلند مدت</p> <p>- تلاش جهت افزایش همدلی در مشکلات بایکدیگر</p>	<p>- تشکیل حلقه‌های زنان و جوانان محلی برای توسعه فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی</p>	<p>- تشکیل گروه‌های خودیار برای حل بخشی از مشکلات مالی (قرعه کشی داخلی به وسیله سرمایه‌های کوچک) و عاطفی</p>

۵-۶. شهرستان اسفراین - روستای کلاته میرزا رحیم

• سیمای محله

• روستای کلاته میرزا رحیم	نام محله
• زنان و ساکنین روستایی	گروه مخاطب
• خشونت و نبود امنیت	نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• محبوبه طاهری	نام تسهیلگران

شکل ۱۸. سیمای روستای کلاته میرزا رحیم

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در روستای کلاته میرزا رحیم

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت و نبود امنیت	• فراگیر و بلند مدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری روستای کلاته میرزا رحیم

۷-۵. شهرستان گرمه – محله گرمه

• سیمای محله

شکل ۲۰. سیمای محله گرمه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله گرمه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت‌های ناشی از طلاق	• ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۳ ماه

شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله گرمه

جدول ۸. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله گرمه

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
- پایین بودن سن ازدواج - دور بود سرپرست خانوار (پدر) - اوقات فراغت زیاد - مشارکت در گروه	- آموزش و ارتقای سطح سواد - ایجاد انگیزه در خانواده برای حضور در کارگاه‌ها - پذیرش مشکل در خانواده	- بالا رفتن سن ازدواج - ایجاد مشاغل خانگی - کاهش آمار ازدواج زودهنگام
- شناسایی و استفاده از پتانسیل محله - مشارکت اعضای خانواده در فعالیت‌های محله محور به صورت خانوادگی - کنترل خیانت در سطح محله	- آموزش مهارت‌های زندگی - آموزش بیماری‌های مقاربتی - آموزش مهارت‌های شغلی (مهارت آموزی)	- بالا رفتن رضایت زناشویی - بالا رفتن کیفیت زندگی - تشکیل گروه خودیار (تیم محلی)
- تشکیل کانون بانوان محلی	- ایجاد گروه‌های دوستی محلی - بین مادران و زنان	- ادامه تحصیل حتی بعد از ازدواج - رشد و ارتقای سطح سلامت روان خانواده‌ها - بالا رفتن اعتماد به نس و توانایی نه گفتن

۸-۵. شهرستان گرمه - محله درق

• سیمای محله

شکل ۲۲. سیمای محله درق

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله درق

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت خانگی و خیانت	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلندمدت: ۲ سال

شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله درق

جدول ۹. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله درق

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
-عدم حضور سرپرست خانوار	-افزایش دانش و آگاهی در خصوص مهارت‌های فرزند پروری و زندگی سالم	-افزایش امید به زندگی و رضایت مندی میان زوجین
-شناخت از مهارت‌ها و دانش بومی شناخت خود و مسائل فردی و اجتماعی	-آموزش مهارت‌های شغلی (مهارت آموزشی) - ایجاد انگیزه در خانواده برای حضور در کارگاه‌ها	-توسعه کسب کارهای خانگی و محله -استقلال مالی
-تشکیل حلقه‌های دوستی از زنان محلی برای پر کردن اوقات فراغت	-آموزش و ارتقای سطح سوادآموزی زنان و دختران محلی	-کاهش آمار ازدواج زودهنگام - توانایی مدیریت خانواده توسط والدین و تغییر رفتار در برابر فرزندان

۹-۵. شهرستان گرمه - محله ایور

• سیمای محله

نام محله	• محله ایور
گروه مخاطب	• دختران جوان محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• خشونت‌های روانی ناشی از ازدواج زود هنگام
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• الهام جعفری

شکل ۲۴. سیمای محله ایور

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله ایور

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• خشونت‌های روانی ناشی از ازدواج زود هنگام	• فراگیر، ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله ایور

۱۰-۵. شهرستان گرمه – محله چشمه خان

• سیمای محله

نام محله	• محله چشمه خان
گروه مخاطب	• زنان محلی آسیب دیده
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• اعتیاد زنان
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• الهام جعفری

شکل ۲۶. سیمای محله چشمه خان

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محل چشمه خان

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد زنان	• فراگیر و فصلی	• محلی، روستایی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله چشمه خان

۱۱-۵. شهرستان شیروان – محله محمد علی جوان

• سیمای محله

شکل ۲۸. سیمای محله محمد علی جوان

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله محمد علی جوان

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• فروش مواد و اعتیاد	• فراگیر و فصلی	• محلی، حاشیه نشین	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله محمد علی جوان

جدول ۱۰. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله محمد علی جوان

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
- افراد ماهر در زمینه پرورش قارچ، گیاهان دارویی، خیاطی و - فرزندان تحصیل کرده - فرزندان پسر در سن اشتغال	- گسترش کارگاه تولیدی - ایجاد کارگاه در زمینه گیاهان دارویی و پرورش قارچ	-----
- پایگاه بسیج محله که بسیار پیگیر است. - راه اندازی صندوق خانگی در مسجد محل - ایجاد کارگاه تولیدی کوچک موجود در مسجد محل	- استفاده از فرزندان پسر بیکار در محله جهت افزایش امنیت محله با دادن مسئولیت به آنان	- ایجاد یک بازارچه محلی - افزایش امنیت محله
-----	- افزایش مهارت فنی زنان و دختران محله	- ایجاد امنیت دائمی با بهره گیری از نیروی انسانی افراد محل - رسیدن به معیشت پایدار

۵-۱۲. شهرستان شیروان - محله معصوم زاده

• سیمای محله

نام محله	• محله معصوم زاده
گروه مخاطب	• زنان محلی
نوع آسیب (شوک یا ریسک موجود)	• بیکاری
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• فاضله آذری

شکل ۳۰. سیمای محله معصوم زاده

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله معصوم زاده

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری زنان	• فراگیر	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ سال

شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله معصوم زاده

جدول ۱۱. حمایت و تقویت ظرفیت‌ها در محله معصوم زاده

ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
- وجود افراد ماهر در حرفه‌هایی چون قالی بافی؛ خیاطی و... - جمعیت بالای کودکان در محله - جوانان بیکار محله دارای انگیزه	- برگزاری دوره‌های آموزشی و مهارتی بر اساس نیاز جوانان محلی - ایجاد کارگاه‌های خود اشتغالی و خرد - ارجاع مصرف کنندگان مواد به کمپ جهت ترک - ایجاد مهد کودک	- توسعه مهارت کسب و کار در جوانان و باور به تغییر
- آشنایی با فضای مجازی بعضی از جوانان محله - آگاهی جوانان محلی در زمینه خودآگاهی و باورمندی	- ارتباط موثر بین نهادهای خیریه و ساکنین محلی در خصوص اهمیت سواد آموزشی	- اهمیت دادن به سوادآموزی بهبود وضعیت سیمای محله در زمینه اعتیاد
- افزایش همبستگی اعضای محل - شنات صحیح جوانان محلی از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های محلی	- رسیدن به معیشت پایدار - کاهش ترک تحصیل فرزندان	- شروع در بلند مدت

گالری تصاویر فاز دو

شکل ۳۲. گالری تصاویر فاز ۲

شکل ۳۳. گالری تصاویر فاز ۲

۶. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان خراسان شمالی

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

خراسان شمالی

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تسهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر ویژه بلندمدت	۱۴	۴۲۰	۴	۱۴

۷. سیمای ریسک‌ها

سیمای ریسک‌ها و شوک‌های شناسایی شده در طرح توان‌افزایی
و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی استان خراسان شمالی

خراسان شمالی

۸. نقشه راه

